

БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

*Т.І.Возна,
магістрант Нац. ун-ту внутр. справ*

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Україна поряд з Бельгією та Німеччиною стала третьою країною в Європі, яка встановила кримінальну відповідальність за торгівлю людьми та створила підрозділи по боротьбі з цим злочином. Позитивні напрацювання бельгійських та німецьких законодавців і правоохоронців надзвичайно важливі для України, яка продовжує розробляти відповідні заходи для комплексного врегулювання проблем, що пов'язані не тільки з кримінальним переслідуванням торгівців людьми, а й з захистом жертв торгівлі та створення умов для співпраці потерпілих з правоохоронними та судовими органами.

Щоб запобігти поширенню цього злочину, 24 березня 1998р. в кримінальне законодавство України були внесені доповнення у вигляді ст. 124¹ КК України «торгівля людьми», яка визначає, що відкрите чи таємне заволодіння людиною, пов'язане з законним чи незаконним переміщенням за згодою чи без згоди особи через державний кордон України або без такого для продажу або іншої оплатної передачі, з метою сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, втягнення у злочинну діяльність, залучення у боргову кабалу, усиновлення в комерційних цілях, використання в збройних конфліктах, експлуатації її праці підпадає під кримінальне переслідування і тягне за собою покарання у вигляді позбавлення волі від трьох до п'яти років з конфіскацією майна або без такої.

В основу даної статті покладена концепція, яка базується на необхідності встановлення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, передусім жертв злочину – дітей до 18 років, а також дорослих, як жінок так і чоловіків.

Після прийняття даної поправки до Кримінального кодексу України активізувалась діяльність правоохоронних органів щодо кримінального переслідування та покарання осіб, причетних до торгівлі людьми.

Але на цьому законодавець не зупинився. В зв'язку з роботою над удосконаленням законодавства стосовно даної проблеми, в другому читанні був прийнятий проект нового Кримінального кодексу, де III розділ стосується злочинів проти волі, честі та гідності особи. Зокрема, ст. 150 «торгівля людьми» або інша незаконна угода щодо передачі людини передбачає позбавлення волі на строк від 3 до 8 років з конфіскацією майна чи без такої. Ті самі дії, вчинені стосовно неповнолітнього, кількох осіб повторно – карається на строк від 5 до 10 років. Дії, вчинені організованою групою, або пов'язані з незаконним вивозом людей за кордон чи неповерненням їх в Україну, або з метою вилучення у потерпілого органів чи тканин для трансплантації, або, якщо вони спричинили

тяжкі наслідки, караються на строк від 8 до 15 років з конфіскацією майна.

— Вже в новому Кримінальному кодексі України законодавець посилює відповідальність за злочин, що, на його думку, дасть можливість застерегти потенційних злочинців і запобігти торгівлі людьми.

Створення в Україні законодавчої бази для боротьби з торгівлею людьми стало поштовхом до розробки комплексу інших заходів організаційного, правового, інформаційного характеру, пов'язаних із запобіганням торгівлі людьми. Так, протягом 1999-2001р. в Україні було прийнято комплексну програму «По запобіганню торгівлі жінками та дітьми» Кабінету Міністрів України № 1768 від 25 вересня 1999р., та Указ Президента від 18 січня 2001р. «Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконаленню взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку».

Підґрунтям створення програми по боротьбі з торгівлею жінками та дітьми стали поточні зусилля по боротьбі з цим злочинном. Програма спрямована на їх подальший розвиток з метою підвищення ефективності дій урядових структур України. Вона передбачає інституційне зміцнення заходів боротьби з торгівлею людьми та допомогу при розробці механізмів транснаціонального співробітництва для більш ефективного переслідування торгівців правоохоронними органами.

Програмою було запроваджено комплексний підхід у відпрацюванні заходів, спрямованих на запобігання торгівлі людьми за трьома напрямками: переслідування та покарання осіб, причетних до торгівлі людьми за рахунок зміцнення потенціалу правоохоронних та судових органів України; запобігання цьому виду злочину шляхом проведення інформаційної компанії, подальшого підвищення рівня інформованості громадськості та роз'яснювальної роботи серед потенційних жертв торгівлі людьми; вжиття заходів, спрямованих на реабілітацію жертв торгівлі людьми після їх повернення додому.

Указ Президента «Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку» було прийнято з метою захисту громадян від торгівлі людьми, запобігання цьому виду злочину, зміцнення правопорядку, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади при вирішенні проблеми торгівлі людьми.

Відповідно до цих нормативних актів на правоохоронні органи покладено цілий ряд завдань, виконання яких підвищить ефективність боротьби з торгівлею людьми. Зокрема, визначається необхідність створити банк даних стосовно фізичних і юридичних осіб, які зникли. При цьому значна увага приділяється і створенню бази даних, яка містила б інформацію про типи реінтеграційної допомоги для постраждалих від торгівлі людьми.

Проводитиметься облік громадян України, які перебуваючи за кордоном були виявлені в причетності до торгівлі людьми.

Значна увага, для підвищення ефективності боротьби з торгівлею людьми, приділяється аналізу законодавства та практичному застосуванню закону України про боротьбу з контрабандою людей. Це дасть можливість визначити і усунути всі прогалини та недоліки в законодавстві України та скористатися досвідом інших країн у ході розробки нових законопроектів в Україні».

Для розробки більш ефективних механізмів кримінального переслідування торгівців «живим товаром» у країнах походження та країнах призначення, є необхідність в застосуванні транснаціонального підходу. Передбачається залучити експерта однієї із країн-членів ЄС до розробки законодавчої бази, яка буде виходити з діючого законодавства, але вже буде без недоліків та прогалин.

Також, для покращення і удосконалення механізмів боротьби з торгівлею людьми необхідна координація та узгодженість національних заходів з міжнародними. Відповідно до цього зараз проводиться серія візитів з країн призначення «живого товару», які спрямовані на розвиток співробітництва та інформаційного обміну між правоохоронними органами та іншими урядовими структурами цих країн.

Велике значення має підтримка постійних контактів з постраждалими, що дасть можливість не тільки надати їм необхідної допомоги, а й більш досконало вивчити таке явище як торгівля людьми. Співпраця з постраждалими дасть можливість вирішити ряд таких складних питань як:

- діяльність мережі контрабандистів;
- основні маршрути перевезення «живого товару»;
- якими механізмами користуються злочинці та ін.

Інформація від постраждалих допоможе ефективніше проводити дослідження по цій проблемі.

Значна увага в нормативних актах приділяється посиленню боротьби із нелегальною міграцією в Україні, яка і є підґрунтям виникнення торгівлі людьми. Було проведено ряд заходів з протидії незаконному транскордонному переміщенню мігрантів. Починається робота по удосконаленню нормативно-правової бази, яка стосується міграції. Подано на розгляд Урядові низку проектів законів та нормативно-правових актів:

- проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про правовий статус іноземців»;
- проект Закону України «Про імміграцію»;
- проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо боротьби з нелегальною міграцією»;
- проект Закону України «Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за повітряне перевезення пасажирів через державний кордон України без належних документів для в'їзду в Україну»;
- проект постанови Кабінету Міністрів України про Державну міграційну програму України на 2001-2005р., та інші нормативні акти.

Також, Міністерством внутрішніх справ України було введено в дію Інструкцію про порядок розгляду питань щодо продовження строку перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства, яка має на меті недопущення випадків безпідставної легалізації іноземців в Україні (наказ МВС України від 19.11.99р. № 887).

Протягом 1999-2000рр. Держкомкордоном спільно з МВС та СБ України було розроблено та проведено низку адміністративно-правових, військових, режимних та інших заходів щодо виявлення, запобігання та припинення протиправної діяльності осіб і організацій, причетних до нелегальної міграції. Зараз МВС України спільно з Держкомкордоном працює над створенням пунктів збору іноземців, які незаконно перебувають на території України, для їх подальшого видворення за межі країни. Проте, за станом на 1 січня 2001р. такі пункти збору для іноземців не були створені, оскільки у Державному бюджеті на 1999-2000рр. кошти на фінансування таких об'єктів у системі МВС та Держкомкордону не передбачалися.

Крім вище зазначених заходів, які зможуть перешкодити поширенню такого явища як торгівля людьми, значна увага в існуючому законодавстві України приділяється :

- необхідності утворення в управліннях (відділах) внутрішніх справ в обласних центрах, містах Києві і Севастополі та інших великих містах цілодобових оперативних довідкових служб. В їх обов'язок будуть входити реєстрація: фактів зникнення людей; потерпілих внаслідок нещасних випадків; невпізнаних трупів; громадян України, яких було затримано за правопорушення на території інших держав;
- запровадженню обліку громадян, які приїжджають з інших країн та розшукуваних осіб серед громадян, які реєструються під час придбання квитків на проїзд;
- утворенню (зміцненню) служби органів правопорядку і охорони здоров'я, на які покладаються функції з розшуку та встановлення особи людей, що зникли.

Проте, щоб боротися з торгівлею людьми більш ефективно та плідно, необхідно мати висококваліфіковані кадри. Тому значна увага в законодавстві України приділяється підвищенню професійної підготовки персоналу (особливо співробітників правоохоронних органів та судових установ), що сприятиме застосуванню законодавчих положень по боротьбі з торгівлею людьми та розробці ефективних механізмів для їх практичного застосування. Важливо, щоб на таких семінарах були присутні фахівці інших країн, що сприятиме як застосуванню, так і поширенню в Україні міжнародного досвіду.

Втім, щоб боротися з міжнародними злочинними синдикатами, зусиль одних правоохоронних органів замало. Потрібні скоординовані заходи з боку державних, міжнародних, неурядових, наукових та освітніх закладів. Тому, як програма Кабінету Міністрів України так і Указ Президента України передбачають необхідність започаткування систематичного проведення інформаційно-просвітницьких заходів щодо запобіган-

ня торгівлі людьми. З цією метою МВС України повинно спільно з іншими урядовими та неурядовими структурами "...створити спеціальний цикл телерадіопередач, окремі рубрики, в друкованих та електронних засобах масової інформації, в яких мають оприлюднювати відомості про негативні наслідки безпідставного залишення громадянами місць свого постійного проживання або навчання, нелегального виїзду за межі України для працевлаштування, своєчасно звертатися до громадськості з проханням про надання допомоги в розшуку людей, які зникли»(п. 10 Указу Президента України «Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку»).

На МВС України покладено також забезпечення систематичного проведення консультативної та роз'яснювальної роботи серед осіб – потенційних жертв торгівлі людьми.

Важливим кроком запобігання торгівлі людьми – є видання підручників, які дають можливість не тільки ознайомитися з таким явищем як торгівля людьми, а й запобігти йому. Так, Національний Університет внутрішніх справ спільно з правозахисним центром «Ла Страда – Україна» в 1999 році видав посібник по наданню допомоги потерпілим від торгівлі людьми. В ньому міститься вся необхідна інформація, яка може допомогти при працевлаштуванні та виїзді за кордон, і яка дає можливість ознайомитися потенційним жертвам з можливими труднощами в процесі виїзду, та надає поради для їх правильного подолання. Також, Національним Університетом внутрішніх справ та «Ла Страдою – Україна» готується новий підручник «Торгівля людьми та діяльність ОВС по її запобіганню».

Таким чином, в нашій державі напрацьовано за досить короткий час серйозну законодавчу базу в сфері запобігання та боротьби з торгівлею людьми. Проведено значну інформаційну компанію. І хоча є певні недоліки та прогалини, проте Україна намагається захистити права своїх громадян від усіх видів дискримінації, і стоїть на правильному шляху вирішення такої проблеми як торгівля людьми.

Список літератури: 1. Кримінальний кодекс України. 2. Указ Президента України від 18.01.2001р. «Про додаткові заходи щодо запобігання зникненню людей, удосконалення взаємодії правоохоронних та інших органів виконавчої влади в їх розшуку». 3 Програма «По запобіганню контрабанди жінок та дітей» Кабінету Міністрів України №1768 від 25.09.1999р. 4. Проект Кримінального кодексу.

Надійшла до редколегії 20.03.2001р.